

Сучасні технології навчання в підготовці медичних кадрів у клініці внутрішніх хвороб

*Є.О.Воробйов, М.А.Дудченко, О.В.Новак, С.К.Кулішов, О.Є.Кітура,
Н.Г.Третяк, С.І.Сорокіна, Т.І.Шевченко*

Основними вимогами до сучасного спеціаліста і випускника медичного навчального закладу є широка наукова і практична підготовка, яка забезпечує оволодіння своєю спеціальністю; організаторські здібності, ідо дають можливість на праістиці застосовувати принципи наукової організації праці, вміння спілкуватися з людьми, правильно будувати взаємини в колективі, висока культура і широка ерудиція.

Випускник медичного навчального закладу мусить прагнути постійно поповнювати і поглиблювати свої знання, вміти застосовувати їх у практичній діяльності, володіти лікарською переконливістю. Цього можна досягти за умови поєднання високої професійної підготовки і виховання медичних кадрів із використанням сучасних новітніх процесів (методів) у системі освіти.

Інтенсивне реформування освіти п Україні вимагає трансформування освітнього процесу шляхом пошуків нових, ефективніших засобів викладання матеріалу на гуманістичних засадах. Одним із виявів такого трансформування є інноваційні педагогічні технології. що передбачають якісно нові перетворення як педагогічного процесу в цілому, так і його складових, і сприяють суттєвому підвищенню його ефективності.

Один із засобів розв'язання проблеми послідовності реформування сучасної освіти в Україні - це введення інноваційних технологій навчання.

Освітні нововведення - це продукти інноваційної діяльності, які за мету мають допомогти позитивно змінити як систему освіти загалом, так і компоненти зокрема, але для впровадження їх треба дотримуватися соціально-педагогічних, організацій педагогічних і психолого-ледагогічних умов.

Якщо традиційна система навчання виходила з того, що викладач мусить навчати студента, то нова педагогіка співтворчості з самого початку виходить із того, що студент може діяти свідомо і цілеспрямовано, засвоювати знання, опановувати вміннями і навичками самостійно. Вищий навчальний заклад має створити студенту всі умови, необхідні, для успішної самостійної навчальної праці, а також надавати йому потрібні для цього методичні засоби (навчальну літературу, лабораторне обладнання й устаткування, електронно-обчислювальну техніку тощо).

У той же час треба пам'ятати про особисті риси кожного студента, які пов'язані переважно з його індивідуальними особливостями - типом нервової системи, розумови здібностями, професійною цілеспрямованістю й іншими властивостями особистого характеру, які відбиваються на повсякденному навчанні. Так, здатність студента логічно мислити, словниково-логічний і

образний тип його пам'яті відіграють винятково важливу роль у запобіганні лікарським помилкам. Мислення лікаря - це та головна властивість його професійної діяльності, яка фактично визначає хід лікування хворого.

Якісні зміни в освітніх процесах спрямовані на підготовку фахівців нової генерації здатних постійно вдосконалювати професійну мобільність за допомогою використання сучасних технологій навчання.

Саме інновації виступають провідним фактором розвитку освіти, а їх упровадженні предметом систематичної і цілеспрямованої діяльності.

Отже, необхідно вводити в навчальний процес такі моделі навчання, які органічно поєднуються з традиційними формами та методами, легко застосовуються на різні етапах заняття.

Розв'язання поставленої задачі - завдання інтерактивних технологій, що передбачають навчальний процес за умови активної взаємодії всіх студентів у ході заняття в малих групах, відбувається розподіл ролей, чітке виконання обов'язків учасників.

Алгоритм роботи викладача під час інтерактивного заняття:

- визначення доцільності використання інтерактивних прийомів саме на цьому занятті;

- ретельний відбір та аналіз навчального матеріалу, зокрема і додаткового (тези, приклади, ситуації, завдання для груп тощо);

- вироблення критеріїв оцінювання ефективності роботи груп, заняття;

- мотивація навчальної діяльності шляхом створення проблемної ситуації, наведенні цікавих фактів тощо;

- забезпечення розуміння студентами змісту їхньої діяльності та формування очікуваних результатів під час оголошення, представлення теми;

- надання студентам необхідної інформації для виконання практичних завдань за мінімально короткий час;

- забезпечення засвоєння навчального матеріалу студентами шляхом інтерактивної вправи (на вибір викладача);

- рефлексія (підбиття підсумків) у різних формах - індивідуальна робота, робота в парах, групах, дискусіях.

Активні й інтенсивні технології навчання відзначаються інтенсивністю подачі матеріалу, активною позицією і самостійністю студентів, постійним самоконтролем і самокорекцією, діалогічністю, проблемністю. Оскільки вони розвивають кращі ідеї традиційного навчання, їх називають сучасними, інноваційними.

Структура вивчення дисципліни передбачає три системні модулі: базовий, основний і розширений.

Зміст базового модуля складають фундаментальні знання - основні поняття і пояснення навчальної дисципліни, її наукові методи і система вправ, яка виробляє навички вирішення відповідних завдань.

Зміст основного модуля - вимоги державного стандарту з даної дисципліни.

Розширений модуль складають додатковий теоретичний матеріал, до якого студент може звернутися для поглибленого вивчення тем; детально

розроблені розділи курсу, матеріал яких має задовольнити професійні і творчі запити студента; вправи і завдання дослідницького характеру Усі три модулі на рівні структурних компонентів містять вправи і завдання, за допомогою яких у студентів виробляються відповідні практичні вміння навички, а також методи і засоби підсумкового оцінювання рівня засвоєння знань.

Технологія ситуаційного навчання (метод аналізу ситуацій) на основі використання теоретичних знань дає можливість оволодіти також методологією аналізу ситуації, набути досвіду, чого інші методи не забезпечують

У процесі роботи методом аналізу ситуації можна виділити етапи, завдання, методи, форми роботи Зокрема, виділяють такі етапи роботи:

- «входження» в ситуацію і її розуміння;
- встановлення „діагнозу”, з'ясування можливих причин проявів „симптомів”; - визначення стратегічних питань і ключових проблем (виявлення справжньої причини);
- вироблення стратегічних альтернатив (пошук варіантів рішень), оцінювання і вибір альтернатив (вибір оптимального рішення); захист, обґрунтування рішення.

До кожного з цих етапів ставляться відповідні завдання:

- уважно ознайомитися з ситуацією.
- виявити проблему, узагальнити і проаналізувати інформацію;
- розвинути гіпотези, уточнити проблеми їхньої ієрархії;
- сформулювати альтернативні рішення;
- оцінити альтернативи, скласти перелік переваг і недоліків кожної з них, визначити альтернативне рішення, якому надається перевага;
- довести продуктивність рішення, обґрунтувати переваги.

Технологія повного засвоєння має такі етапи:

- точне визначення критеріїв засвоєння теми, що фактично є переліком конкретних результатів навчання (мети навчання і визначених рівнів засвоєння, передбачених програмою);
- підготовка перевірочних робіт - тестів;
- поділ навчального матеріалу на окремі фрагменти (навчальні модулі), які є цілісними розділами навчального матеріалу;
- визначення результатів, яких слід досягти в ході навчання, складання поточних перевірочних робіт що дають можливість переконатися в досягненні мети вивчення кожної навчальної одиниці;
- основним призначенням поточних тестів є виявлення необхідності корекції навчання;
- вибір методів вивчення матеріалу, складання навчальних завдань;
- вироблення альтернативного додаткового матеріалу та матеріалу для проведення корекції з кожного тестового питання.
- імітаційні технології навчання - технології, що моделюють у навчальному процесі взаємини й умови реального життя.

За допомогою імітаційних технологій навчання можлива компенсація таких недоліків традиційного навчання:

- пасивний характер засвоєння знань більшістю студентів;
- переважно вербальний характер традиційного навчання, яке ефективно лише для тих студентів, у яких розвинуте абстрактне мислення, масовість. Викладач працює з усіма студентами (з масою) і з кожним.

Поряд із груповим методом навчання студентів дуже важливою є індивідуалізація навчання. Особливо це стосується клінічних дисциплін, де на перше місце виходить питання діагностики. Залежно від діагнозу призначається відповідна етіопатогенетична терапія. У лікарській практиці для розв'язання діагностичних завдань застосовують різноманітні прийоми і методи наукового пізнання. Якщо спостереження як перша фраза в діагностичній роботі лікаря є періодом аналізу, то наступна фаза - періодом синтезу фактів, які спостерігалися. Конкретному визначенню певної хвороби слугують так звані синтетичний і патогенетичний методи розпізнання, які спираються на послідовний синтез і встановлення патогенетичного зв'язку явищ. Першим завданням збирання фактів у синтетичному методі є групування симптомів у синдроми з урахуванням індивідуальних особливостей пацієнта і середовища. Аналізуючи діагностичні помилки та їхні причини, необхідно показувати, яке значення має в медичній практиці дотримання логіки та розгляд перебігу хвороби в динаміці.

Широко практикуються пізнавальні імітаційні ігри та ігри пошукового характеру, результатом яких мають бути реальні проекти перетворень, дослідження і висновки зі спірних проблем.

Велике значення має аудіовізуальне супроводження навчального процесу: переліки таблиць, рентгенпліаок. аудіозаписів, відеофільмів, предметів догляду та спостереження, патолого-анатомічних препаратів, шафи і стенди з медикаментами, що використовуються для лікування різних нозологічних форм; електронні носії інформації з накопиченим матеріалом, що дозволяє швидко й ефективно використовувати найновіше в процесі навчання.

Виховання клінічного мислення в майбутнього лікаря неможливе без розбору ситуацій, що виникають у професійній діяльності. Клінічні ситуації з їх повним розбором використовують викладачі під час роботи студента біля ліжка хворого, з подальшим обґрунтуванням діагнозу хворого, проведення клінічних розборів, клінічних і патолого-анатомічних конференцій, захисту 'Історії хвороби пацієнта'. Вони допомагають оцінити засвоєні знання, вдосконалити систему контролю знань, навичок і вмінь майбутнього медичного працівника.

Відпрацювання мистецтва ділового спілкування в складних ситуаціях шляхом демонстрації відеозаписів із методикою проведення бесіди лікаря з пацієнтом і подальшим відпрацюванням студентами навичок комунікації в конкретній ситуації один на одному з корекцією дій викладачем.

На практичному занятті розгляд теми найчастіше починається з 5-10-хвилинного фронтального експрес-контролю. З цією метою використовуються блоки тестових питань

Широке впровадження а спеціальну освіту нових комп'ютерних технологій є загальноцивілізаційною і загальнокультурною вимогою навчального процесу, сприяє його активізації, підвищує якість викладання дисциплін і об'єктивність контролю знань студентів, дає можливість посилити мотивацію навчання. Вміння працювати з комп'ютером - це вимога сьогодення не тільки до пересічного студента, а й до абсолютно всіх викладачів Комп'ютерні класи мають стати невід'ємною частиною навчання не тільки на заняттях з інформатики, а й на практичних заняттях базових кабінетів усіх спеціальних дисциплін.

Сучасні інноваційні процеси досить складні й вимагають аналізу закономірностей їхнього розвитку, пошуку критеріїв ефективності та методів їх утіплення в навчальний процес.

Слід не забувати, що чим глибше медична наука пізнає етіологію хвороб людини, то більшає впевненість, що соціальні умови є або причиною виникнення низки хвороб (наприклад, більшості хвороб серцево-судинної системи, так званих професійних хвороб, нервових тощо), або основною умовою їх виникнення. Ретельний аналіз будь-якого прояву патології людини дає можливість з'ясувати соціальні умови, які призвели до її виникнення. При цьому в сукупності соціальних умов життя людей вирішальна роль належить способу виробництва матеріальних благ. Від рівня розвитку виробничих сил і виробничих відносин залежать матеріальний добробут різних верств населення, умови праці, характер стосунків між людьми (моральних, сімейно-побутових), загальна і санітарно-гігієнічна культура населення, політика держави в галузі охорони здоров'я, рівень медичної науки і ступінь доступності її досягнень населенню, що працює.

Тому вважаємо, що на державному рівні має бути створена гнучка система організації керування інноваційними процесами в системі освіти, що здійснювала б фінансову, інформаційну, маркетингову підтримку інноваційних проектів